

Jiří Šlitr a Jiří Suchý

PŘEDMLUVA

Divadlo Semafor oslavilo 30. října 2019 šedesát let od svého založení, přesněji od premiéry první hry *Člověk z půdy*. Ta proběhla v sálku někdejšího Ženského klubu v ulici Ve Smečkách, kde o několik let později zakotvila další slavná scéna – Činoherní klub. „*Voláme všechny mladé kumštýře. Všechny mladé, kteří mají rádi kulturu,*“ zněla dobovým tiskem výzva režiséra Jiřího Vrby. A mladí na ni slyšeli. Jiří Suchý a Jiří Šlitr, zakladatelé a od počátku hlavní tvůřící osobnosti divadla „**SE**dmi **MA**lých **FOR**em“, měli naprosto neomylný čich, koho pod novou střechu přizvat. Nejen kapelníka Ferdinanda Havlíka a protagonisty svého souboru, jakými se postupně stali např. Waldemar Matuška, Eva Pilarová, Hana Hegerová, Václav Štekl nebo Pavlína Filipovská, ale pro další večery též začínající tvůrce, jako Ladislava Smoljaka, Jana Švankmajera, Jiřího Srnce, Juraje Herze nebo Jana Schneidera. Na chodbách divadla vystavovali ještě téměř neznámí umělci Zdeněk Seydl, Jan Lukas či Pravoslav Sovák. První hry režírovali profesionálové zvučných jmen, např. Antonín Moskalyk, Ján Roháč, Karel Mareš, a svou prvotinu v divadle točil Miloš Forman. To vše během pouhých několika prvních sezon... Od počátku bylo zkrátka zjevné, že se zde rodí něco neobvyklého, něco, co nebude mít v dějinách české kultury obdoby.

Box desek, který držíte v rukou, mapuje první hry Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra, jež uvedli v Semaforu a jejichž záznamy se většinou dochovaly ve zvukovém archivu divadla, o který se staral dlouholetý semaforový zvukař Bohumil Paleček. Naleznete zde prvních osm tradičních her S+Š z let 1959–1964 plus záznam jednoho z „proměnných“ pásem zvaných *Nocturné*.

Ne všechny hry se dochovaly kompletní, z některých nám zůstaly jen písně, jinde drobné části chybí kvůli technickým výpadkům. Samotná kvalita zvuku je v některých případech lepší, v jiných horší, jak to právě dobová technika umožnila. To je však jen drobná vada na kráse při poslechu tohoto pokladu české kultury.

Lukáš Berný, 2019

ČLOVĚK Z PŮDY

Člověk z půdy byl první hrou, kterou pro nově založené divadlo Semafor napsal Jiří Suchý a hudbou opatřil Jiří Šlitr. Její premiéra se konala 30. října 1959, přičemž zkušební předpremiéra proběhla již o den dříve. Technicky vzato nebyla první premiérou samotného Semaforu, protože hlavička „sedmi malých forem“ zprvu zastřešovala několik autorských skupin, v prvních měsících dokonce i scénu J. R. Picka, později pojmenovanou Paravan, která svou první hru uvedla právě pod vlajkou rodícího se Semaforu o několik týdnů dříve (22. září 1959 v Redutě). Teprve *Člověka z půdy* však vnímáme jako moment, kterým Semafor vyvěsil vlajku a který rychle spustil nebývalou vlnu zájmu o malé divadelní formy. Prvním zázemím se mu stal malý sál v ulici Ve Smečkách č. 26, kde se dosud pouze o víkendech hrála loutková představení pro děti (mezi prvotní ambice divadla patřilo zastávat nadále i tuto funkci). Semafor Ve Smečkách působil dvě sezony, než byl odsud vytlačen úřady. Sál potom zůstal dva roky mimo provoz.

Milan Schulz, první dramaturg Semaforu, o několik let později napsal: „*Premiére předcházelo horečnaté chvění všech lidí kolem nového divadla. Všichni dělali všechno. Když byla zkouška, soustředěně nacvičovali nebo alespoň napjatě sledovali, jak se věc daří. Když bylo po zkoušce, změnili se v lakýrníky, truhláře, elektrikáře, aranžéry, uklízečky, poslíčky, účetní a vyjednavče a zařizovali tisíce drobností, na které je normálně potřeba dosti zbytněly administrativní aparát. Nadšení nad něčím novým, co patří jenom těm, co na díle pracují a kteří se z té práce dětinsky radují, bylo znát i na první komedii.*“

Nutno říct, že Semafor nevznikal z vody. Jiří Suchý i Jiří Šlitr už měli za sebou nemalé úspěchy jako členové jiných tvůrčích týmů (Suchý např. v Divadle Na zábradlí, Šlitr v Laterně magie), ale také společně jako značně činnorodý autorský tým (mnoho později slavných hitů S+Š mělo premiéru už v Redutě či kavárně Vltava před založením Semaforu). Divadlo tedy nezačínalo jako zcela neznámá firma, navíc

se mu podařilo hned pro první hru angažovat slavné herce: v hlavní roli spisovatele Antonína Sommera alternovali Miloš Kopecký (jenž odehrál premiéru), Miroslav Horníček a od ledna 1960 i František Filipovský. Zpravidla se o souboru divadla mluvilo jako o nadšených hereckých amatérech (jakými vedle Suchého skutečně byly např. Pavlína Filipovská, Marie Poslušná nebo Xandra Schránilová), ale ansámbl tvořili také absolventi DAMU Karel Brožek, Rostislav Černý či Václav Štekl. Hned s první hrou také s divadlem spojil síly profesionální hudebník, jazzman Ferdinand Havlík, jehož orchestr slyšíme v různém obsazení na většině záznamů tohoto boxu. Jiří Suchý pro sebe do hry napsal roli Malého lorda, kterou i kvůli většímu vytížení později přenechal herci (a stále úspěšnějšímu textaři) Rostislavu Černému, právě jeho také v dochovaném záznamu slyšíme. Pro úplnost připomeňme, že Jiří Šlitr až do roku 1962 nechtěl ve hrách vystupovat, podílel se na divadelním provozu pouze jako hudební skladatel a člen umělecké rady (dokonce v Semaforu nebyl ani zaměstnán).

Premiéra *Člověka z půdy* se stala diváckou senzací a přes dílčí výtky ji jako sympatický počin zhodnotila i většina kritiků. Na neobyčejný ohlas divadla pružně zareagovalo i vydavatelství Supraphon a v roce 1960 vyšly na deskách čtyři písničky ze hry, které se rychle staly šlágry (*Pramínek vlasů, Dítě školou povinné, Léta dozrávání a Včera neděle byla*).

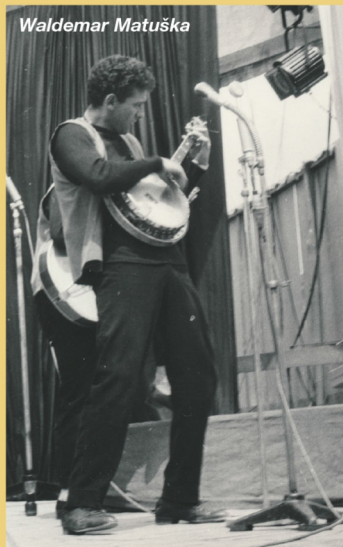
Hra na repertoáru Semaforu zůstala do 30. února 1961 (derniéru hrál Miroslav Horníček), nicméně 13. března 1961 bylo přidáno ještě jedno původně neplánované představení, které v režii Františka Filipa natáčela Československá televize (vyšlala jej 29. července stejného roku). Vedle tohoto záznamu se v archivu Bohumila Palečka dochovala nedatovaná nahrávka první půlky hry (pravděpodobně také jedna z posledních repríz). Druhou polovinu ze svého osobního archivu k vydání poskytl Jakub Kamberský (v této kombinaci představení také vyšlo na CD *Dobře odtajněný Miroslav Horníček*, SU 6464-2).

Člověk z půdy se na prkna Semaforu vrátil ještě jednou, 11. ledna 1977, v nové úpravě, s Jiřím Suchým v hlavní roli a v režii Evalda Schorma. Záznam tohoto pozdějšího nastudování najdete na CD *Semafor – Hry* (Supraphon SU 5931-2).

ZUZANA JE SAMA DOMA

První týdnů provozu Semafor uváděl prakticky pouze *Člověka z půdy*, kterého od roku 1960 střídaly další „malé formy“. Byly to pořady poezie, tzv. *Divadlo zázraků*, dále dětský kabaret *Ukradený měsíc* v úpravě tehdy ještě neznámého Ladislava Smoljaka, koncertní formu zastupoval Ferdinand Havlík se svým orchestrem.

7. května 1960 uvedli Suchý se Šlitrem druhou premiéru, pásmo písniček původně pojmenované *Martina je sama doma*, nakonec však podle skutečného jména hlavní představitelky nazvané *Zuzana je sama doma*. Nejednalo se o divadelní hru v pravém slova smyslu, Antonín Moskalyk (později režisér filmů jako *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*, *Raport* nebo *Babička*) vlastně jen pospojoval písničky lehkou nití příběhu rozhádaného páru. A tak si v semaforském bytě trochu rozzlobená Zuzana pouští písničky z magnetofonu a popisuje divákům láskyplné trápení se svým milým Honzou. Diváci vše sledovali z vnitřku magnetofonu, proto Zuzanu neviděli a slyšeli pouze předtočený záznam jejího hlasu, který patřil Zuzaně Stivínové. Průvodní slovo pro ni napsal Jiří Suchý s asistencí Miroslava Horníčka. Z připraveného filmového záznamu dokonce Zuzana zazpívala písničku

Včera neděle byla (druhou filmovou vložkou byl snímek *Pramínek vlasů*, obě filmové písně natočil režisér Ján Kadár). Ale dějová linka byla skutečně v pozadí, diváci chodili na písničky, které z naprosté většiny mohli znát již z Reduty. S+Š také celé představení připsali Vlastě a Viktorovi Sodomovým a skupině Akord club, s nimiž písním v Redutě poprvé

vdechli život. Zpívali je Waldemar Matuška, Karel Štědrý, dvojčata Jana a Marie Poslušné a samozřejmě i Jiří Suchý (později soubor posílila ještě Eva Pilarová, donedávna vystupující pod pseudonymem Eva Rodanová).

Kritikové si s novým pásmem příliš nevěděli rady. Jedni poukazovali na „od-zbrojující půvab písniček“, „moderní poezii“ nebo „svěbytný scénický styl“, jiní na to, že si „Semafor neví rady s budoucností“, že zpěvákům při interpretaci nesluší „křeč, hraničící až s hysterií“ a že by tomu všemu vůbec prospěla „větší vtípnost“. Ale názor odborné veřejnosti nenašel u diváků valného porozumění, protože místa byla do posledního vyprodaná a pásmo mělo tak nebývalý úspěch, že založilo tradici mnoha dalších semaforových *Zuzan* či obdobně poskládaných programů. Ocitujme za všechny recenze tu, která úsměvně zachycuje náladu večera a kterou pozdější cimrmanolog Jaroslav Weigel otiskl v Mladém světě: „*Že je Zuzana sama doma, jsem se dozvěděl až v půl osmé. Je to pozoruhodné, ale na návštěvu k ní si musíte zakoupit vstupenku. I když je doma v Semaforu často, nebylo mi souzeno si*

*při návštěvě u ní sednout. Konečně rendez-vous se Zuzanou stojí i za dvě hodiny stání. (Upozorňuji, že nepomohla ani novinářská legitimace. Při její demonstraci mně byla udělena rada, že přidám-li si k průkazu ještě 60 haléřů, mohu se svézt domů tramvají.) Ač vstupenka nebyla nijak označena, opravňovala zřejmě k stání jen na jedné noze. Divadlo Semafor je tak maličké, že vám to připadne jako přirozená věc. I tak byla má jediná noha hluboce zapuštěna do atmosféry hlediště. Zuzana je výborná společnice. Baví vás prostřednictvím orchestru Ferdinanda Havlíka a zpěváků v čele s Jiřím Suchým. Celý večer vám „pouští“ písničku za písničkou. Mládí žije rytmem (a vůbec celá naše doba připomíná spíš foxtrot než tango). A rytmus, dobrá melodie a texty jsou u Zuzany právě pro ty mladé. A mohu vás ujistit, že to vědí. Jsou ochotni demolovat divadlo a přilehlé čtvrtě, kdyby zpěváci a hudebníci odmítli třeba opakovat úvodní píseň *To všechno odnes čas*“.*

Semafor ještě v květnu vyrazil na své vůbec první turné po republice. Zajel při něm i do Bratislavy, kde byl přijat stejně nadšeně jako v Praze a vysloužil si pozitivní ohlasy i ve slovenském tisku. *Se Zuzanou a Člověkem z půdy* navíc divadlo úspěšně hostovalo na slavném festivalu Haškova Lipnice. Po návštěvě Karlových Varů zase místní tisk nadšeně hlásil: „*Přijel k nám smích. Nevěříte? Pak jste tam určitě nebyli.*“ Semafor se zkrátka rychle stával národním fenoménem.

Doplňme, že Supraphon vydal z pásma několik písniček na deskách (*Co je to láska, Marnivá sestřenice, Píseň o rose, Hluboká vráska* nebo *Takový je život*), které z obchodů mizely po tisících (ovšem překvapivě si nechal ujít hitový potenciál skladby *To všechno odnes čas*). Datum natočení záznamu pocházejícího z archivu Bohumila Palečka (s drobnými výpadky zvuku u některých monologů Zuzany Stivínové) bohužel neznáme, jisté je, že pochází z doby před nástupem Evy Pilarové do divadla, tedy bude z konce první sezony (z jara či léta 1960).

TAKOVÁ ZTRÁTA KRVE

Jen málokterá hra Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra byla přivítána s takovou nestrpělivostí jako hudební komedie s lehce detektivní zápletkou *Taková ztráta krve*. Vlna úspěchu *Člověka z půdy*, stejně jako vyprodaná představení první *Zuzany* naplnula očekávání k prasknutí. Lidová demokracie už dopředu prorokovala, že hra přinese „neméně humoru a neméně svižných písniček“ než první premiéra. Vše směřovalo k 12. říjnu 1960, kdy v Semaforu nejprve proběhla vernisáž kreseb výtvarníka a herce Jiřího Sehnala. Poté došlo k samotné slavnostní premiéře nové hry, příběhu o ztraceném premiantovi obce Chlebobdary, který zmizel po zjištění, že má místo krve seno a je jen panákem vystaveným k obdivu ostatním. Děj vedený k morálnímu poučení doplňovaly takřka dvě desítky nových písniček Suchého a Šlitra. Jejich provedení dostal opět na starost Ferdinand Havlík, který pro tu příležitost původní semaforový kvartet přestavěl a rozšířil na sextet. Vše pečlivě nachystáno. A nové divadlo dostalo poprvé facku.

Pravda, pouze tu odbornou. Jestliže po *Člověku z půdy* odborná kritika – přes dílčí výhrady – vítala nové divadlo do pražského kulturního stánku, tak po *Ztrátě krve* jako by ji z něho chtěla zase vyhnat. Hana Hlavsová v deníku *Práce* popisuje novinku jako „rozkošnou dvouhodinovku bystrých, vtipných nápadů, slovní, hudební a situační komiky i promyšleně vedených satirických šlehů namířených do přetvářky“, ve svém názoru však zůstala takřka osamocena. Lidová demokracie, Mladá fronta, Kultura, Svobodné slovo, Rudé právo a další listy vesměs jednotně hru tu více, tu méně, ale svorně zavrhlly jako nepodařenou. Roztrpčení kritiků šlo až tak daleko, že většinou odmítli i nové písně, byť se jim s odstupem času zejména toto odmítnutí vracelo jako výsměšný bumerang. Tyto spory však byly již mnohokrát citovány. Suchý se Šlitrem tlak tisku neignorovali a hru částečně upravili, obnovená premiéra proběhla 24. března 1961 (někteří kritikové tuto snahu ocenili, výsledky přepracování však opět odmítli).

Pro Semafor bylo podstatné, že diváci negativní hodnocení odborníků nesdíleli a hra byla večer co večer vždy vyprodaná. Nové písničky se stávaly rychle stejně populární jako již známé skladby a vydavatelství Supraphon opět pružně reagovalo. Brzy se na deskách (či také na atraktivních byt' zvukově nepříliš kvalitních pohlednicových fonokartách) objevily nahrávky jako *Sluníčko*, *Píseň o koni*, *Pondělní blues*, *Melancholické blues* a především nezvalovsky poetické *Klokočí*. Části nového programu divadlo po přepracování prezentovalo i v televizním magazínu v reportáži nazvané *Jaro v Semaforu* (premiéra 8. dubna 1961), nepochopení kritiky však přetrvало. Jiřímu Suchému snad natolik leželo v mysli, že se v roce 1967 znovu rozhodl hru přepracovat a nasadit do repertoáru. Do hlavních rolí tentokrát plánoval obsadit nejen sebe se Šlitrem, ale také tehdy čerstvě posily divadla Jiřího Grossmanna a Miloslava Šimka. A navrch přidat Miroslava Horníčka. Tyto plány nakonec, bohužel, vzal čas.

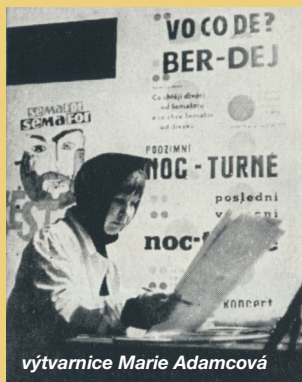
Přesnou dataci zde použitého záznamu hry *Taková ztráta krve* neznáme. Obsazení ukazuje už na přepracovanou verzi, účast Jiřího Šýkora naznačuje závěr sezony 1960–61. Dochovaný záznam z archivu zvukaře Bohumila Palečka byl bohužel na několika místech poškozen výpadky zvuku, ale věříme, že ani tyto nedostatky nesníží dojem z poslechu.

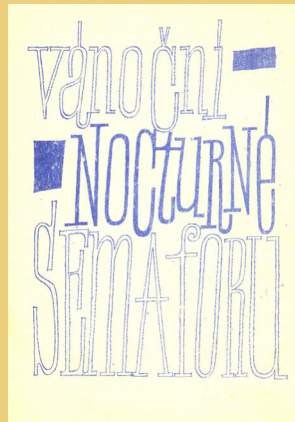
NOCTURNÉ

Hned v úvodu musíme říci, že *Nocturné* (či *Noc-turné*) s podtitulem *Noční setkání v divadle Semafor* nebylo tradiční divadelní hrou. Jednalo se o semaforové pořady, které byly zprvu uváděny vždy do sobotách, a to až po hlavním programu. V zásadě měly přiblížit práci Semaforu v širším záběru, než ukazovala předcházející hra. Jednalo se tedy o pásma z písní ostatních představení prokládaná mluveným komentářem, jenž sám o sobě mnohdy přerostl do svébytné části programu (zejména konferoval-li Miroslav Horníček). Vedle písní často zazněly čtené povídky, básně, sólové výstupy členů divadla a program měl za cíl také představovat ostatní semaforové skupiny či jim blízké spolupracovníky. Díky tomu v *Nocturné* mohli diváci vidět i J. R. Pícku (z Paravanu) nebo skupinu černého divadla nazvanou 7/7 (základ pozdějšího Černého divadla Jiřího Srnce).

Charakter pásma se dobře hodil i pro různá reprezentační představení, nějakou dobu proto pořad nechyběl ani v zájezdovém programu divadla. Název se mnohdy rozšířil o nějaký aktuální přívlastek: *Podzimní nocturné*, *Vánoční nocturné*, *Jarní nocturné*, *Červnové nokturno* aj. Později divadlo od pravidelného nasazování ustoupilo, ale čas od času se do repertoáru různé pořady stejného názvu vracejí dosud (v letech osmdesátých byla dokonce *Nocturné* znovu nasazována i pravidelně). Dobový tisk se na kritické zhodnocení pořadů nikdy příliš nezaměřil (byť hned v prvních pořadech mu neušel nesporný talent Srncova divadla).

výtvarnice Marie Adamcová

Výslovnost slova *nocturné* byla zprvu myšlena s „k“ uprostřed, odvozeno od slova *nocturno*, tedy z francouzského výrazu pro poetický noční hudební program. Právě podobnost s českým slovem „noc“ pravděpodobně zapříčinila stále častější výslovnost s „c“. I na dobových záznamech těchto pořadů používají konferenciéři (vedle Horníčka také Sylva Daničková, Václav Štekl nebo Jiří Sehnal) obě varianty a upřednostňují někdy prvou, jindy druhou formu.

Snad právě proto, že každý večer byl originálem, se v archivu Bohumila Palečka dochovaly nahrávky hned čtyř různých *Nocturné* z let 1960–1961. Vybrali jsme pořad konferovaný Miroslavem Horníčkem, jehož zdánlivě spontánně pronášené úvahy pozdvihují pořad na úroveň skutečné divadelní hry semaforového stylu.

Mimo jiné je výjimečný tím, že obsahuje ranou verzi Suchého scénky vyprávění anekdot o hraní v parku na piano, později hvězdného čísla hry *Jonáš a tingl-tangl*. Partnerem Suchému zde však ještě není na pódiu dosud nevystupující Jiří Šlitř, nýbrž herec, hudebník a výtvarník Jiří Sehnal. Bez zajímavosti také není, že záznam obsahuje ukázky ze hry *Papírové blues* (Juraj Herz a Pavlína Filipovská), která se v audio záznamu bohužel nedochovala.

ZUZANA JE ZASE SAMA DOMA

Zuzana je zase sama doma bylo představení, které nemohlo nevzniknout. V době začátku nové sezony na podzim roku 1961 už v Praze nežil člověk, který by neslyšel o Semaforu. Jeho sláva se linula odevšad a jako by byla v přímém rozporu se skromností, s jakou se o ní vyjadřovaly všechny hvězdy divadla. Jedno bylo jisté, lidé po nich toužili a Suchý se Šlitrem chtěli dát divákům to, co uměli nejlépe. Zcela opačně se na celý fenomén dívali straníci na úradech. Na konci sezony 1960–61 divadlo důvěřivě svolilo k rekonstrukci sálu Ve Smečkách a po prázdninách je čekalo nepříjemné překvapení.

Jiří Suchý situaci popsal v únoru 1968 listu Kulturní tvorba: „*Začátkem šedesátých let vzniklo jakési spiknutí proti Semaforu na pražském městském národním výboru, byla nám odříta provozovna Ve Smečkách z toho důvodu, že se musí adaptovat, a když ji potom rozkopali, tak nám bylo oznámeno, že je vůbec nevyhovující a že vůbec se tam divadlo hrát nemůže.*“ Pro připomenutí: mluvíme o divadelním sále, kde později dohrál své poslední sezony Pickův Paravan a pře-

devším se zde usídlil Činoherní klub, který zde hraje dodnes. Více opět Jiří Suchý: „*Přišli jsme o provozovnu a začali jsme žít tím kočovným životem, měli jsme v Praze čtrnáct stánovišť, který jsme střídali; tak jsem šel navštívit jakožto nejodpovědnějšího činitele jistého soudruha Budského na Národním výboře a říkal jsem, že soubor Semaforu není zájezdově vybavený a že přejíždění z divadla do divadla demoralizuje celou tu skupi-*

nu, že práce je zoufalá a že mám obavy, že soubor se rozpadne – a tam mně bylo řečeno, že když se rozpadne, že by to nevadilo, protože stejně těch divadel je teď v Praze hodně.“

Divadel bylo hodně, Semafor jeden, a tak první (nikoliv poslední) kočovný život Semaforu pokračoval. Stejně tak i jeho diváků, protože ti ho neopustili. 22. října 1961 se v přeplněném sále Městské lidové knihovny znovu z magnetofonového záznamu rozhovořila Zuzana Stivínová a tentokrát tedy byla „zase sama doma“. A znovu přiváděla na scénu své hosty, jimiž byli Waldemar Matuška, Eva Pilarová, Hana Hegerová, Karel Štědrý, Václav Štekil (který se překvapivě blýskl i jako vynikající bubeník), Viktor Maurer a také malá Helenka Lukasová, dcera jednoho z dvorních fotografů divadla a později světoznámého autora Jana Lukase. A nutno připomenout, že to bylo také poprvé, kdy s divadlem spolupracoval slovenský režisér Ján Roháč, který s ním zůstal spojený po mnoho dalších let.

Onoho říjnového podvečera jste cestou od tramvaje ke knihovně mohli potkat nejednoho mladíka či slečnu, kteří měli jedinou otázku: „Neprodáváte vstupenku?“ Zájem o Semafor kulminoval na vrcholu, premiéra dopadla na jedničku, jak dokládá publicista Ivan Soeldner: „*Oproti dvouhodinové generálce trvala premiéra 22. října tři hodiny. To znamená, že hodinu se tleskalo, skandovalo, vyvolávali autoři. Hodinu ‚vystupovalo‘ obecnstvo. To není ‚drb‘ z premiéry, to je charakteristika její atmosféry. To, co dělá Semafor Semaforem, jeho obdivovaný typický kontakt hlediště s jevištěm, to vše bylo v plné míře zachováno, snad i posílněno.“*

Z dnešního pohledu je skutečně neuvěřitelné, kolik nadčasových písní zaznělo v tomto jediném

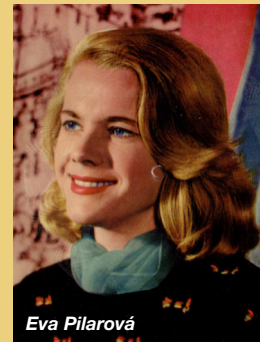
programu. Stačí jmenovat ty nejnámější: *Árie měsíce*, *Malé kotě*, *Betty*, *Kočka na okně*, *Blues o stabilitě*, *Písnička pro Zuzanu* a samozřejmě také vůbec nejslavnější semaforový duet *Ach, ta láska nebeská*. Do tehdejší tvůrčí dílny Semaforu nahlédneme s Waldemarem Matuškou: „*Se Suchým a Šlitrem jsme obyčejně postupovali tak: dostal jsem od autorů písničku, přehrával jsem si ji, zkoušel ji a pak jsem autorům sdělil své připomínky. Potom začala spolupráce. Sedli jsme si společně, broukali si hudbu, text, interpretační projev do poslední hlásky, noty a pohybu. Na písni *Láska nebeská* jsme pracovali sedm týdnů, než byla připravená jít na jeviště.*“ Právě díky této písni také „vznikla“ dvojice Eva Pilarová a Waldemar Matuška. O pět let později na to paní Pilarová vzpomínala v časopise *My*, byť nastudování *Lásky nebeské* si pamatovala podstatně snazší a kratší: „*S Waldemarem jsme spolu nijak moc nemluvili asi půl roku. Zvlášť v lásce mě neměl, ale mně to zase nijak zvlášť nevadilo. Říkala jsem si – co tady ten vlasatý, fósatý. On ho taky ještě nikdo neznal, tak co? Jenomže pozvolna mezi námi začínaly vzájemné sympatie. Zjistili jsme totiž, že máme velice podobné barvy hlasů. Aniž bychom si to jeden druhému řekli, začali jsme se poslouchat. Když nám potom dali zazpívat *Lásku nebeskou*, kterou měl původně zpívat s Hegerovou, oba jsme najednou přišli na to, že stejně dýcháme, stejně děláme glizanda, prostě jsme tu písničku ani nemuseli dlouho zkoušet.*“

Materiál tu byl tedy nebývale silný, nicméně kritikové nad pásmem nijak zvlášť nejásali. „*Řídké a chudé*,“ psala Tvorba; po nějakých smysluplných důvodech „*hadího kroucení tělem a údy Hany Hegerové*“ se ptala Lidová demokracie. Ale zazněla i slova chvály a uznání, snad nejvýrazněji od Vladimíra Justla v Divadelních novinách, který dokonce veřejně volal po tom, aby Semafor konečně dostal důstojné útočiště. Mimochodem Miloš Kopecký o několik měsíců později označil představení za nejlepší umělecký počín roku, a to zejména „*kvůli básnickým a poetickým textům Jiřího Suchého*“.

Nemalou měrou k tomu, že Semafor ani při kočování neztratil kontakt se svými diváky, jistě pomohla i popularita tohoto nového písňového pásma. „*Všude, kde jsme hráli, ať to bylo v Kobylisích nebo ve Vysočanech v Gongu nebo kdekoli,*

v kterýkoli části Prahy, tak za náma publikum přišlo, všude jsme měli vyprodáno; kdybychom neměli, tak bychom byli zanikli z těch nejjednodušších hospodářských důvodů,“ pokračuje Jiří Suchý v roce 1968 a doplňuje: „*Ale to bylo to fantastický, že publikum, jako by cítilo, že se potřebujeme udržet, jezdilo za námi všude, kde jsme byli. Publikum vyloženě zachránilo Semafor.*“ Síla popularity nakonec napomohla takřka tržnímu kroku západního stylu – už měsíc po premiéře proběhly pečlivě třídenní zkoušky a 25. listopadu 1961 pásmo odvysílala Československá televize, a to dokonce v hlavním vysílacím čase od osmi hodin. Inscenaci režírovala Eva Sadková, přičemž její asistentkou byla tehdy ještě studentka režie na FAMU, ale brzy již zcela svébytná umělkyně sama za sebe – Věra Chytilová. Do vyčleněných padesáti minut se sice vešlo méně skladeb, zato se tam vešla Zuzana Stivínová z masa a kostí a také Jiří Suchý a Jiří Šlitr (kteří ve hře jinak nehráli) se zbrusu novou písni *Koupil jsem si knot*. Mimochodem tento Šlitrův výstup je poměrně ojedinělý už jen z toho důvodu, že vystupuje před kamerou přirozeně bez pozdější neodmyslitelné masky poněkud natvrdlého komika s kamennou tváří.

Právě díky tomuto televiznímu filmu můžeme hru oživit i na našem boxu. V archivu zvukaře Bohumila Palečka se totiž dochoval pouze nedatovaný fragment divadelního představení, a tak nabízíme zvukový záznam z televize jako celek. Či-rou náhodou je onen dochovaný divadelní fragment složen převážně z písní, které v televizní verzi nezazněly, a proto neduplicitní skladby zařazujeme jako bonus.

Eva Pilarová

ŠEST ŽEN

Divadelní prvotinou Jiřího Suchého je revue *Šest žen*. Ne, opravdu zde není chyba v řazení boxu. Semaforová premiéra hry *Šest žen* byla v pořadí až druhým uvedením tohoto pásma. Jak obecně známo, ještě před založením Semaforu i Divadla Na zábradlí Suchý vystupoval v Redutě a právě pro Redutu také napsal svou prvotinu na jaře roku 1958. „*To, co se dělo v Redutě, bylo fajn, ale nemohl jsem se zbavit myšlenky, že teprve divadelní představení by bylo to pravé,*“ napsal Jiří Suchý do knihy *Vzpomínání* (1991). „*A tak vzniklo mé první ucelené dílko – povšimněte si, jak jsem se tu vyhnul slovu hra. Napsat divadelní hru nebylo tehdy v mých možnostech a vlastně miniaturní pódium v Redutě by ji ani neuneslo. A tak jsem napsal něco, co se dalo spíš vyprávět než hrát, a proložil jsem to písničkami, jak to bylo v Redutě zavedeno, novum zde bylo jen v tom, že věc měla začátek a konec a že se od začátku k tomu konci vyvíjela – byl to vlastně náznak jakéhosi děje.*“ S provedením hry pomáhali Ivan Vyskočil nebo členové skupiny Akord club, např. Viktor Sodoma, Vlasta Sodomová nebo Vilém Rogl. Sodoma navíc výrazně vypomohl i jako skladatel (v první verzi hry zazněla pouze jediná Šlitrova melodie, a to *Potkal jsem jelena* s textem Miroslava Horníčka).

Šest žen mělo úspěch, Suchý ve spolupráci s Helenou Philippovou dokonce začal revue připravovat i v „profesionálnější“ verzi pro novou divadelní skupinu s plánovaným názvem Leporelo (a tentokrát už se Šlitrovou hudbou). Premiéra se měla hrát v Divadle Komedie 24. května 1958, dochoval se k ní i hotový plakát, nikdy k ní však nedošlo. Mezitím se rozpadl Akord club a z Leporela vyrostlo Divadlo Na zábradlí. Do jeho repertoáru se nakonec revue nedostala a putovala do šuplíku. Ovšem ne na dlouho.

Jakkoliv byly Suchého večery v Redutě úspěšné a přitahovaly mnoho pozornosti, kapacita sálu byla malá a programy zde uváděné se tak dostaly jen k omezenému počtu diváků. Nebylo proto příliš divu, že autor mnoho písní později oživil i na pódii Semaforu, stejně jako svou dramatickou prvotinu. Revue *Šest žen* se v Semaforu

poprvé hrála 8. června 1962. Suchý se Šlitrem potřebovali rychle naplnit program divadla, který se rozpadl po odchodu velké části hereckého souboru na konci sezony 1961–62. Z divadla tehdy neodešlo jen často zmiňované trio Matuška-Pilarová-Štědřák, ale z různých důvodů také Václav Štekl, Rostislav Černý, sestry Poslušné, celá skupina Divadla masek (kolem Jana Švankmajera) nebo básník a textař Jan Schneider. „*Nás všechny rozchod se Semaforem mrzel, měli jsme to divadlo moc rádi a v té chvíli jsme si nedovedli představit nějaké své jiné působiště,*“ napsal později v knize *Zlato pro dva slavíky* (1968) právě Schneider. „*Všichni jsme ale uznávali, a další vývoj to potvrdil, že Semafor je autorské divadlo, jehož profil určují dvě autorské osobnosti, Jiří Suchý a Jiří Šlitr. Spojení s jinými autory či jinými výraznými osobnostmi interpretů nemá na scéně tohoto divadla trvalejší perspektivu.*“

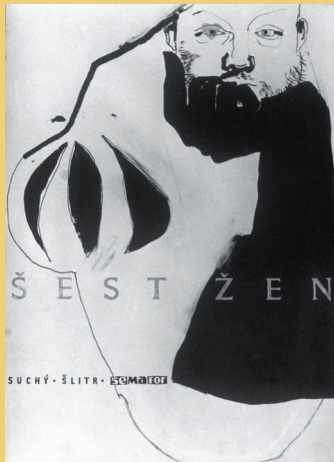
V hlavní roli nové hry ještě nevystupoval později hvězdný Miroslav Horníček, ale roli Muže s knihou, který čte z fiktivního deníku krále Jindřicha VIII., alternovali Jiří Suchý, malíř Richard Fremund či trumpetista Jiří Jelínek (a později ještě herec a budoucí režisér Juraj Herz). Proč deník a proč na pódium není sám král? K tomu

se vyjádřil Jiří Suchý v Divadelních novinách v září 1962: „*Někteří lidé mi říkali při zkouškách, že by deník měl říkat zpaměti herec nalíčený na Jindřicha VIII. a oblečený do dobového kostýmu. Já se domnívám, že ten deník musí číst dnešní člověk – a ne Jindřich VIII. Nehraje ‚postavu‘ Jindřicha VIII., nýbrž čtením vyjadřuje vztah k tomu, co bylo, ale hlavně k tomu, co je. Zaujímá stanovisko. Za sebe, ne za Jindřicha.*“

Šest králových manželek a navrch jednu dívku Kateřinu ve hře

Richard Fremund

zastupovala čtyři děvčata: Renata Tůmová (alternovaná Sylvou Daníčkovou), Hana Hegerová (ve stejné době ověnčená třemi cenami na mezinárodním hudebním festivalu v polských Sopotech), Pavlína Filipovská a nová posila souboru Eva Olmerová. Právě poslední jmenovaná zpěvačka zapříčinila, že Semafor odjel s novou hrou nejprve hostovat do Plzně. Eva Olmerová totiž kvůli drobným přestupkům a konfliktům s úřední mocí dostala kárnou stopku pro vystupování v Praze. V Plzni však Semafor pochopitelně nemohl zůstat, a tak Evu začala alternovat další nově objevená zpěvačka: Jana Malknechtová. S ní také Semafor odehrál pražskou premiéru hry 10. července 1962. Stálou scénu ještě pořad neměl, a tak dočasně hostoval v divadle Na Slupi.

Celkově byla hra kritikou přijata vesměs kladně, avšak zároveň nutno říct, že s nikterak velkým nadšením. I Ladislav Smoljak, který se za Semafor v tisku opakovaně postavil, napsal tentokrát do Mladého světa, že divák „*odchází sice pobaven, ne však s pocitem úplné spokojenosti. Sčítaje podvědomě své zážitky zjistí, že snad nedostal špatné zboží, ale příliš mnoho nenakoupil*“. Většina kritiků ocenila humor, nové písně i nové členy divadla, zároveň (jako mnohokrát předtím i potom) pořad chtěla vidět Semafor na nějakém dalším vývojovém stupni, který asi – nutno uznat – *Šest žen* nenabídlo. Snad jen Pavel Grym v Lidové demokracii napsal, že „*nová premiéra znamená jistý kvalitativní zlom a zdařilý posun tam, kde bychom Semafor chtěli vidět – k divadlu, které přitahuje nejen vemlouvavým humorem, ale daleko víc hloubkou a jemností myšlenek a poezii*“. Navíc této revui paradox-

ně uškodila premiéra další hry, jež proběhla jen o týden později. *Jonáš a tingl-tangl* na sebe strhl veškerou další pozornost odborného tisku a *Šest žen* se tak dostalo do nevděčně srovnávací role.

Snad i toto chladnější přijetí napomohlo skutečnosti, že se hra v repertoáru Semaforu neohrála ani celou sezonu, derniéra proběhla už 1. března 1963. Neznamenal to však, že by se Jiří Suchý této revue vzdal. Už 25. května ji totiž mohli poprvé vidět i televizní diváci – a to v režii Jaromíra Vašty a s Miroslavem Horníčkem v hlavní roli. Právě umocněná verze s Horníčkem se do repertoáru divadla vrátila 8. března 1964 a tentokrát už zněly i v novinách výrazně pozitivnější hlasy o její kvalitě (mezi ženami Jindřicha VIII. se zde už objevily také Věra Křesadlová nebo další budoucí hvězda Liika Ročáková). Revue se i poté vracela do repertoáru divadla ještě mnohokrát (1965, 1990, 2017) a dlouho tvořila vývozní program Semaforu jako *Heinrich VIII. und seine sechs Frauen* (v této „exportní“ verzi dokonce s vloženými scénkami z pořadu *Recital 64* vystupoval i Jiří Šlitř).

Z šedesátých let se vedle několika fragmentů dochovaly tři kompletní verze hry, jedna s Jurajem Herzem v hlavní roli, zájezdní verze v němčině s Miroslavem Horníčkem a zvukový záznam zmíněné televizní verze (její obraz se bohužel – až na několik střípků – nedochoval). Pro náš box jsme zvolili verzi z televizního záznamu, sice ochuzenou o reakce publika, zato však obohacenou o herecké mistrovství Miroslava Horníčka. Tento vzácný dokument, o němž se předpokládalo, že je zcela ztracený, poskytl ze svého osobního archivu pan Filip Novotný.

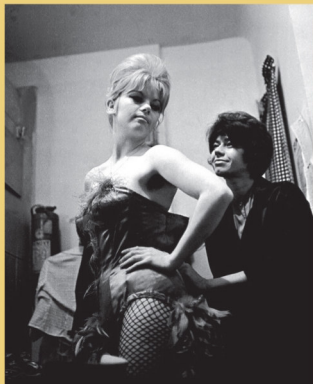
JONÁŠ A TINGL-TANGL

Dnes je již všeobecně známý příběh o vzniku hry *Jonáš a tingl-tangl* a tím i vzniku herecké dvojice S+Š. „*Je třeba popravdě říct, že to všechno bylo trochu z trucu,*“ vyprávěl dramaturg Semaforu Milan Schulz v roce 1965. „*Z trucu ke zpěváckým hvězdám, které před časem z divadla odešly a jejichž odchod leckterý posuzovatel považoval za konec Semaforu. Člověk asi někdy potřebuje k napnutí všech svých skrytých sil trochu vzteku a touhy po hazardu se svým talentem. Někdy se takový truc nevyplatí. V případě skutečných talentů však při takové příležitosti vzniká kvalita, která by možná jinak čekala ještě dlouho na svůj zrod.*“

Asi je zbytečné spekulovat, zda by herecká dvojice S+Š vznikla, kdyby nebylo odchodu některých hvězd divadla. V Jiřím Šlitrovi zkrátka dozrála chuť vystoupit z anonymního pozadí na pódium a k překvapení všech se zrodil nový komik keato-

novského typu. Nebudeme znovu přepisovat mnohokrát citované vyprávění Jiřího Suchého, jak se s režisérem Marešem báli Šlitra na jeviště pustit, jak se jim jeho školácky odříkávané věty zdály toporné a jím vytvářený typ pro současné herectví nepoužitelný. Obavy byly zcela plané. Předpremiéra hry, která proběhla 18. června 1962 v tehdejší Gottwaldově (Suchý vzpomíná, že ještě během přestávky dopisoval závěr hry), jasně ukázala, že Šlitr bude od nynějška v Semaforu patřit i na pódium.

Pražská premiéra proběhla v dnes již neexistujícím divadle Na Slupi, kde Semafor nalezl dočasné zázemí před získáním sálu v pasáži Alfa, a to v čase pro divadlo poněkud

netradičním – v polovině letních prázdnin (18. července 1962). A pokud jsme mluvili o tom, že hru *Taková ztráta krve* kritikové svorně odmítli, *Jonáše* přijali všichni. Suchý tady dokázal přesvědčit i mnohé do té doby skálopevné odpůrce Semaforu, že své místo v českém divadelnictví má.

„*Tleskáme Semaforu...*“ (Večerní Praha); „*Malé divadélko si v malém programu našlo svůj velký hlas...*“ (Literární noviny); „*Originální procházka světem kabaretu...*“ (Mladá fronta); „*To už je umění kabaretu, které má daleko větší moc – může kultivovat, vést, určovat...*“ (Rudé právo); „*Písničky patří k nejlepšímu, co kdy Suchý se Šlitrem napsali...*“ (Kultura)... A tak dál a dál.

Není bez zajímavosti, že část zkoušek hry *Jonáš a tingl-tangl* můžeme vidět ve filmové

prvotině Miloše Formana *Konkurs* (1964). Stejný režisér dokonce začal celou hru převádět do celovečerní filmové podoby, bohužel se ani filmový scénář, ani několik natočených fragmentů nedochovaly.

Semafor se krátce po premiéře hry stal součástí Státního divadelního studia, díky čemuž po ročním kočování konečně získal stálou scénu v někdejší divadle Oldřicha Nového v Alfě. Divadlo pokřtili právě představením *Jonáš a tingl-tangl*, které zde odehráli 15. října 1962. Mezi hosty tohoto večera nchyběl ani sám Oldřich Nový. „*Na pozvání Semaforu jsem šel sice rád do přízemí, kde jsem někdy sedával jen chvílemi při generálkách, a musím se doznat, že mi bylo u srdce všelijak,*“ napsal tehdy pan Nový do Divadelních novin. „*A moje nálada se hned po začátku spojila s náladou hlediště, protože Semafor chce dělat dobré divadlo...*“ A dodává: „*Rozezpívali jste republiku, máte tedy o publikum postaráno. A to je nejkrásnější: mít pro koho hrát a vidět (a ve vašem*

divadle je to z jeviště vidět moc dobře, že se to lidem líbí...“

Nebyl však čas přešlapovat na místě a užívat si slávy, bylo třeba nahrávat většinu písniček z *Jonáše* pro Supraphon, Suchý se Šlitrem už dopisovali další slíbené písně do plzeňského představení hry Oldřicha Daňka *Svatba sňatkového podvodníka* (na ty se mimochodem v historii trochu pozapomnělo), začali pracovat na scénáři svého prvního velkého filmu *Kdyby tisíc klarinetů* a bylo nutné také dotáhnout další písňové pásmo pro nové zpěváky (*Zuzana není pro nikoho doma*).

Suchý se Šlitrem hráli *Jonáše a tingl-tangl* pravidelně do února 1964, poté si od něj na několik měsíců odpočinuli (v repertoáru divadla ho nahradil jejich *Recital 64*) a nasadili ho znovu až jako „nouzové“ představení v době, kdy kvůli prasklému ušnímu bubínku Evy Pilarové museli hrát náhradní programy za neplánovaně staženou hru *Dobře placená procházka* (říjen 1965). Díky tomu se kabaret znovu usadil v repertoáru a hrál se až do derniéry 16. dubna 1967.

V archivu Bohumila Palečka se dochovaly dva kompletní záznamy představení (třetí vlastní ještě Český rozhlas), první neúplně datovaný pravděpodobně z roku 1962, druhý z obnovené verze hry, kdy známe přesnou dataci – 3. května 1966. Doposud vycházel na CD první pořízený záznam, byť s poněkud matoucím bonusem – dovětkem, který po představení Suchý se Šlitrem přidávali až na onom květnovém vystoupení v roce 1966. Proto jsme tentokrát sáhli po celém tomto – na CD dosud nevydaném – záznamu z roku 1966.

ZUZANA NENÍ PRO NIKOHO DOMA

Zuzana: Prosim vás, kluci, co vlastně chcete? (

Šlitr: Jací kluci?

Suchý: Správně, jací kluci?

Šlitr: Tady vzniká kult. Proto jsme tady.

Suchý: Přišli jsme se vypořádat se zbytky Zuzanismu. Vždycky jsme zastávali stanovisko, že je proti němu třeba ostře vystupovat!

Zuzana: Vždyť ještě loni jste pro mě skládali písničku: Až se večer bude stmívat, Zuzano...

Suchý: ...na zahradě budu zpívat, Zuzano...

Zuzana: To je přece od vás, ne?

Suchý: No... odvaz to je, to ano, ale...

Zuzana: Zkrátka: Je to vaše písnička, nebo to chcete popřít?

Šlitr: Co myslíš, chceme to popřít?

Suchý: Já nevím. Tady se jí veřejně vzdáme a přestanou nám posílat za to tantiemy. (K Zuzaně:) To máš těžký!

Zuzana: Víte, co bych vám radila? Nechte Zuzanu Zuzanou. Až přestane lidi zajímat, že jsem sama doma, tak toho nechám i bez vašeho přispění. A odjedu do Albánie, abyste věděli!

Tolik fragment z pouze částečně dochovaného libreta hudebního pásma *Zuzana není pro nikoho doma*. Hry, která měla jasně ukázat, jestli Semafor potřebuje k úspěchu své ztracené děti, nebo to zvládne i s novými talenty. Zkoušelo se proto poctivě: „*Na jevišti zuří madison. Vypadá to jako twist, rytmus to má podobný, stejně se kroutí boky, ale nohy to mají daleko složitější. Začíná Pavlína Filipovská. Pak se přidá Hana Hegerová, Jiří Jelínek, Jana Malknechtová, Karel Gott i ostatní představitelé nového pásma písniček Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého Zuzana není pro nikoho doma...*“ Těmito slovy popisoval blížící se

premiéru nové hry publicista Ivan Soeldner v Lidové demokracii. „*Je to závěrečná scéna, tak musí mít ,šmrnc‘. Před jevištěm spíná ruce režisér Karel Mareš, ale Šlitř se Suchým se v prázdném hledišti tváří celkem spokojeně.*“ A nebylo divu, dokončovala se vůbec nejúspěšnější semaforová Zuzana, i když to samozřejmě v tu chvíli ještě nikdo nemohl úplně jistě říct. Jenomže Semafor dostal novou krev v podobě nových zpěváků a všem uvnitř už bylo jasné, že se tu znovu chystá něco velkého.

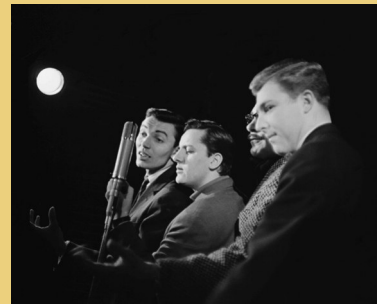
Původní plány na podobu pásma *Zuzana není pro nikoho doma* byly značně odlišné. Předně se Suchý se Šlitřem dohodli, že koncertní podobu, jakou měla předešlá pásma, tentokrát nechají pouze v první půli. Už v září 1962 v Divadelních novinách Suchý mluví o tom, že druhou půli bude tentokrát tvořit ambicióznější

kompaktní celek – jazzová opera. Později dostala i svůj pracovní název *Ve vaně*. Jenomže Jiřímu Šlitřovi šla práce natolik od ruky, že brzy přesáhla vymezených pětadvaceti minut a autoři se dohodli, že opeře, později pojmenované *Dobře placená procházka*, věnují celý večer. A tak nakonec třetí Zuzana zopakovala vyzkoušený recept předchozích dvou. Znovu (a již naposledy) se vrátila Zuzana Stivínová, která opět hovořila pouze ze záznamu. Nicméně to hlavní se dělo přímo živě na jevišti, kde vystupovaly Hana Hegerová a Pavlína Filipovská plus nové tváře již vyjmenované panem Soeldnerem (přidáme ještě Milana Drobného a Pavla Sedláčka). A výsledek? Premiéra měla pětadvacetiminutový aplaus a kritikové, kteří ještě minulým *Zuzánám* ztěžka přicházeli na chuť, psali nyní slova plná chvály.

Ferdinand Havlík

Svobodné slovo ocenilo písně, které „*udívá bohatstvím invence, svěžestí až prudkostí, lyrickými pasážemi, ironií a v neposlední řadě i odvahou*“. Do nedávna přísný Sergej Machonin v Literárních novinách poukazoval na semaforové „*vypovězení války šlágrům, to vítězné tažení Semaforu za poezii, vtip, inteligenci, humor a kritický pohled na mnoho veteše a pitomostí, tažení, které si tak bezpečně podmaňuje obecnost*“. Jan Císař přes dílčí výtky psal v Rudém právu: „*Je tu pocit radosti z hudby, ze zpěvu, pocit, který je tak silný, že nezůstane omezen jen na stěny divadla, ale doprovází obecnost ještě ven.*“ A tak dále a dále...

V červnu stejného roku semaforští s hrou vyjeli do východního i západního Německa a provázal je takový úspěch, že si divadlo přivezlo smlouvy z obou zemí na další turné. Nemenší ohlas je vzápětí provázal při zájezdu do Polska, kde jejich osm vystoupení zhlédlo 130 000 lidí. O neobvyklém letu pražského divadélka Evropou se tehdy psalo kupříkladu i v milánském listu *l'Unità*.

Tucet písní ze hry postupně vyšel na gramofonových deskách a z většiny se staly hity, dobovým slovníkem šlágrů: *Oči sněhem zaváté, Motýl, Zčervená, Zdvorný Woody, Život je pes*, Pavlína Filipovská dostala nezapomenutelnou klauniádu *Kapitáne, kam s tou lodí* a do bratislavské Besedy se svěřila: „*Jsem tu šťastná, je tady skvělý kolektiv. Toto divadlo mi přirostlo k srdci, věřte mi, že to myslím zcela upřímně.*“ Nebyl důvod jí nevěřit.

Písně *Oči sněhem zaváté* a *Motýl* se nakonec utkaly v souboji o první místo Zlatého slavíka (kde zpočátku soutěžily i jednotlivé písně). To asi překvapilo i samotného autora. „*Nikdy jsme nepočítali, že by se mohla tato píseň stát tolik populární,*“

prozradil Jiří Šlitr v roce 1964 k nadčasovému hitu Karla Gotta. „V Zuzaně neměla ze začátku vůbec žádný úspěch. To jsme chápali. vzdaluje se příliš od onoho jednoduchého, líbivého, co je obvyčejně vlastní šlágrům. Její dnešní popularita je neklamným důkazem, že se vkus nejširšího obecnstva stále zlepšuje a že snad lidé začnou pomalu rozlišovat, co je laciné a co nikoliv.“ A k druhé zmíněné dodal: „Melodie Motýla byla složena původně do Jonáše. Měla provázet celý pořad, jako hudební motiv beze slov, na který Jonáš stále vzpomíná. Pak jsme zjistili, že by do celkového rámce večera dobře nezapadla, Suchý připsal text a vložili jsme ji do Zuzany. Tady jsme zrovna tak nečekali oblibu s takovým dosahem. Počítali jsme s tím, že po odchodu Matušky a Pilarové z divadla bude jakákoliv dvojice i s touto písní těžko prorážet. Jak je vidět, lidé mají rádi stále nové tváře a nové hlasy.“

Supraphon si dokonce objednal živý záznam představení od zvukaře Bohumila Palečka a zkrácený jej vydal na malém gramofonovém albu. Tento záznam z 13. dubna 1963 už vyšel v reedici na CD boxu *Semafor – Léta šedesátá* (Supraphon SU 6151-2), nicméně tentokrát nabízíme odlišný záznam všech písní včetně těch, které se na album nedostaly. Ani jejich datum vzniku neznáme, vzhledem k zařazení později vypuštěné starší skladby *Dokud budou včely bzučet* (z filmu *Žalobníci*, 1960) usuzujeme na podzim či zimu roku 1963. Bohužel se v archivu divadla nedochoval pásek s předtočenými monology Zuzany Stivínové (ani s jejím výše uvedeným rozhovorem s dvojicí S+Š), které i na živém záznamu hry chybějí. Snad tehdy pan Paleček šetřil cenný magnetofonový pásek a povídání vystříhal. I tak na nás energie představení, se kterým Semafor vyrazil i na úspěšné tažení po Evropě, dýchne svou silou.

Jiří Jelínek, Hana Hegerová a Karel Gott

RECITAL 64

Jaro roku 1964 v Semaforu mnoho nového nepřineslo. Hrály se osvědčené kusy z minulého roku, včetně dvou pásem sestavených novým semaforským dramaturgem a stále sebevědomějším autorem Jiřím Štaidlem: *Ondráš podotýká* (s mladými bigbeatovými hosty) a zájezdový program semaforských hvězd *Přišli jste pozdě (ale přece)*. Diváci se mohli v kinech podívat na polodokumentární film Miloše Formana *Konkurs*, zachycující napůl fingovaný, napůl skutečný konkurs v divadle. Suchý se Šlitrem sice slibovali (nakonec nikdy nedokončenou) hru *R na katedrále*, ale vesměs byli zcela zaneprázdněni natáčením filmu *Kdyby tisíc klarinetů* a psaním svého dosud nejambicióznějšího díla, jazzové opery *Dobře placená procházka*. Diváci však volali po novince na jevišti a po obrovském ohlasu *Jonáše a tingl-tanglu* především po dvojici S+Š. A tak Jiří Suchý narychlo sepsal další písničkové pásmo, tentokrát pro sebe, svého nového hereckého partnera a jednu zpěvačku. S+Š tak oživilo několik zahraničních a několik starých písní (nové mířily do *Klarinetů* a *Procházky*), večer zrežirovali sami, a protože očekávali další kritické hromobití, už do programu psali, že je to celé spíš jen tak pro zábavu, než dokončí své větší projekty. Zkrátka vše, aby se onen příslovečný vlk nažral a..., a tak trochu mimoděk vznikl jeden z nejoblíbenějších a dodnes nejoblíbenějších semaforských programů. Ale nepředbihejme.

„Jiří Suchý a Jiří Šlitr hledali do svého *Recitalu* neznámou zpěvačku,“ vzpomínala na svůj profesní start Vlasta Kahovcová v roce 1966. „*Tehdejší dramaturg Semaforu Jiří Štaidl mě dobře znal a na roli mě doporučil. Příjemací zkouška u Jiřího Šlitra byl nervák. Po Malém kotěti a rádoby scatu na melodii písně Naraž si bouřku mi Šlitr řekl, abych si pro výsledek přišla další den do divadla. Myslela jsem si, se vším je konec...*“ A jaké bylo zpěvaččino překvapení, když druhý den celá rozechvělá četla na vyhláše, že v novém *Recitalu* zkouší Vlasta Kahovcová.

Premiéra proběhla o apríl, 1. dubna 1964. Chyběl tentokrát zaneprázdněný orchestr Ferdinanda Havlíka, kterého vystřídal další zkušený kapelník Jiří Bažant (spo-

luautor hudby právě vznikajícího muzikálu *Starci na chmelu*) a jeho rytmická skupina, v níž hrál i mladší bratr semaforského dramaturga Ladislav Štaidl. Suchý se Šlitrem se vrátili na pódium jako dvojice, ale pokud někdo čekal, že znovu vsadí vše na stejnou kartu a zopakují postup z právě objeveného ducha souhry z *Jonáše*, byl překvapen – až na několik výjimek stáli po celou dobu na jevišti každý sám (a všimněme si, že většinu „fórů“ tentokrát Suchý připsal svému partnerovi). Jakkoliv vznikaly písničky do *Recitalu* spíš narych-

lo, přesněji byly většinou vyloveny z archivu, dokázali S+Š znovu nabídnout několik svých autorských démantů, ať už to bylo Suchého *Blues o světle*, duety *Labutí píseň*, *V kašně* a pocta Osvobozenému divadlu *Golem*, nebo pak zejména Šlitrovy jedinečné klauniády s písněmi *Pramínek vlasů*, *Klokočí*, či česko-ruské parodie písní *Tulipán* a *Klementajn* (jejichž vtipné překlady textů nenapsal Jiří Suchý, ale herec Jiří Krampol).

Recenzenti vzali autorskou žádost S+Š o shovívavost na vědomí a *Recital 64* přijali vesměs kladně (byť s kantorsky zdviženým prstem). Většinu těchto kritik lze vystihnout větami Václava Falady ze Zemědělských novin: „*Je to vtipné, má to říz, není to násilné – zkrátka zas ojedinelý divácký požitek, který však člověku chť nechť připomíná, jak velká škoda, že se tento populární soubor v poslední době věnuje divadlu jaksi bokem. Už aby ten film, co točí, byl hotov.*“

Vzhledem k tomu, že pásmo bylo skutečně plánované jako výplňková hra před dokončením zmíněných projektů, odpovídalo tomu i jeho nasazení – *Recital* byl stažen po pouhých čtyřiačtyřiceti (plně vyprodaných) reprízách odehraných vesměs v Městské knihovně (kvůli probíhajícímu stavebním úpravám sálu v Alfě). A asi by po něm skutečně zbylo jen těch několik článků v novinách, kdyby se ve stejnou

dobu Československá televize nedohodla s divadlem na natočení několika dílů seriálu nazvaného *Zadáno pro Semafor*. Ty díly vznikly nakonec tři a hned pro první nabídli S+Š čerstvě odzkoušený *Recital 64* (druhým byl Havlíkův koncertní program *Dvacet* a třetím pořad o poezii nazvaný *Květy básně zdobí přítomnost*). Pilotní díl seriálu s výjimečnou kamerou Stanislava Miloty natočil režisér Ján Roháč, premiérově se vysílal 27. března 1965. Ani od toho snímku, vznikajícího poněkud ve stínu nablýskaných *Klarinetů*, si pravděpodobně autoři neslibovali nadčasovost, jaké nakonec film, dodnes často v televizi reprizovaný, dosáhl. A na rozdíl od spíše shovívavých recenzí divadelního představení byla televizní verze odborným tiskem nadšeně přijata.

Mimochodem Jiří Šlitř si svým číslem *Zvuky slovenského pralesa*, které parodovalo přehnanou snahu idealizovat cokoliv spojeného s lidovým folkórem, vysloužil satirické rýpnutí ve slovenském humoristickém listu Roháč a následně i velké množství anonymních dopisů ze Slovenska.

Kterou ze čtyřiačtyřiceti repríz Bohumil Paleček natočil, bohužel nevíme, v jeho archivu se žádná datace nedochovala. Větší škoda je, že na záznamu chybí jednak závěr rozloučení Jiřího Suchého a také úvodní část Šlitrova podání skladby *Klokočí* s jeho mistrovským vtípem zprvu zpožděného a posléze předbíhajícího se zpěvu. Abychom tento nedostatek vynahradili, přidáváme jako bonus stejnou píseň dochovanou ze záznamu německého zájezdu z roku 1965, kdy bylo Šlitrovo číslo součástí programu *Heinrich VIII. und seine sechs Frauen* (za Šlitrem proto slyšíme Havlíkův orchestr, nikoliv Bažantovu kapelu).

Semafor zatím čekaly další velké události: jazzová opera (*Dobře placená procházka*), premiéra nejznámějšího filmu (*Kdyby tisíc klarinetů*), pokus o surrealistickou hříčku (*Sekta*), další, již čtvrtá *Zuzana*, to vše okořeněno o zaviněné i nezaviněné maléry některých členů souboru (Gotta, Jelínka, Pilarové či Sedláčka), a nakonec znovu hledání skoro celého nového souboru po dalším velkém útěku hvězd do nově vzniklého divadla Apollo (Gott, Filipovská, Kahovcová, Přenosilová, bratři Štaidlovi). Ale o tom zase v dalším semafořském boxu.

Rád bych poděkoval všem, kteří významně pomohli při dohledávání archivních informací a přípravě boxu, jmenovitě Jiřímu Suchému, Břetislavu Raškovi, Růženě Majerčíkové, Filipu Novotnému, Petru Beneschovi, Václavu Dvořákovi a Ivetě Petřů.

Lukáš Berný